

КОМУНІКАТИВНІ ПРОГРАМИ НА ПРИКЛАДІ ПРИРОДООХОРОННОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

О. Л. Люта

магістр Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Екологічна обізнаність суспільства є однією з запорок досягнення відповідних цілей сталого розвитку до 2030 року, визначених Організацією Об'єднаних Націй, та, серед іншого, досягається шляхом використання інструментів комунікативного характеру, а саме програм поширення інформації екологічного спрямування.

Реалізація комунікативних програм у сфері охорони навколишнього середовища визначається рядом особливостей, які сформовані відповідним законодавчим полем та практикою головних міжнародних гравців, а також відшліфовуються на регіональному та національному рівні у відповідності до локального контексту.

Як відомо, ключовими міжнародними угодами у сфері охорони навколишнього середовища виступають: Рамкова конвенція ООН про зміну клімату [1], Конвенція про біорізноманіття [2], Конвенція ООН про боротьбу з опустелюванням [3], Стокгольмська Конвенція про стійкі органічні забруднювачі [4] та Мінаматська Конвенція про ртуть [5] (міждержавна угода). Усі зазначені документи, крім останньої, станом на квітень 2020 року ратифіковані Україною.

Програма ООН з навколишнього середовища [8] та Всесвітня метеорологічна організація [9] є основними стейкхолдерами у галузі охорони навколишнього середовища у міжнародному вимірі. Слід також згадати про Глобальний екологічний фонд [10], що є головним фінансовим інструментом реалізації зазначених вище угод, завданням якого є:

- Стратегічне зосередження своїх інвестицій на каталізацію трансформаційних змін у ключових системах, що спричиняють великі екологічні втрати;
- Визначення пріоритетних завдань інтегрованих проектів та програм, які вирішують більше ніж одну глобальну екологічну проблему одночасно;
- Впровадження нових стратегій та політик для покращення екологічних результатів, включаючи посилення взаємодії з приватним сектором, корінними народами та громадянським суспільством та посилення уваги до гендерної рівності.

Комунікація в природоохоронній сфері або екологічна комунікація – це “практичне застосування комунікаційних підходів, принципів, стратегій та прийомів у сфері управління та захисту навколишнього середовища” та “є

необхідним елементом у забезпеченні виживання будь-якої живої системи, будь то організм, екосистема чи соціальна система”. [11]

Індивідуальні, колективні та потенційно суспільні поведінкові зміни, викликані комунікативними інструментами екологічних програм, є важливим елементом забезпечення виконання таких амбітних завдань глобального порядку денного як:

- забезпечення загального доступу до безпечної та недорогої питної води (Ціль 6 “Чиста вода та належні санітарні умови”)

- забезпечення загального доступу до недорогої та екологічно чистої електроенергії (Ціль 7 “Відновлювана енергія”)

- зміни у виробництві та споживанні товарів та ресурсів, ефективне управління природними ресурсами та утилізації токсичних відходів і забруднюючих речовин, а також скорочення обсягів відходів (Ціль 12 “Відповідальне споживання”)

- скорочення викидів парникових газів та боротьба з глобальним потеплінням (Ціль 13 “ Боротьба зі зміною клімату ”)

Європейська економічна комісія (ЄЕК) ООН – це регіональна організація Економічної та Соціальної Ради ООН, основною метою якої є забезпечення пан-Європейської інтеграції, а також підтримка країн у досягненні Стратегічних Цілей Розвитку.

Розроблений ЄЕК Огляди результативності природоохоронної діяльності (ОРПД) є інструментом оцінки прогресу, який країна досягла в узгодженні своїх екологічних та економічних цілей та у виконанні міжнародних зобов'язань з охорони навколишнього середовища. Дані звіту є яскравою ілюстрацією комунікаційного впливу інформації на подальше узгодження координованого підходу до імплементації Порядку денного до 2030 року.

Варто зазначити, що Україною ратифікована Орхуська Конвенція [6] від 25 червня 1998 року, яка є регіональним інструментом, що гарантує забезпечення:

- Доступу до екологічної інформації, що забезпечується державними органами у відповідь на запит про надання екологічної інформації громадськості (ст.4)

- Збору та поширення екологічної інформації державними органами (ст.5)

- Учасності громадськості у прийнятті рішень щодо конкретних видів діяльності, що стосуються серед іншого таких галузей як енергетика, переробка відходів, будівництво (ст.6)

- Учасності громадськості в питаннях розроблення планів, програм і політичних документів, пов'язаних з навколишнім середовищем (ст.7)

- Учасності громадськості у підготовці нормативних актів виконавчої влади і (або) загальнообов'язкових юридичних актів

- Доступу до правосуддя (ст.9)

Станом на 2020 рік за відсутності оновлених даних огляду складно стверджувати про прогрес у реалізації окреслених рекомендацій у розумінні авторів звіту. Втім, потрібно зазначити, що з 2003 року в Києві працює Орхуський центр при Міністерстві енергетики та захисті довкілля, діяльність якого зосереджується на підвищенні обізнаності про Орхуську конвенцію та екологічні проблеми, а також підтримці доступу до інформації, участі громадськості у прийнятті екологічних рішень та доступу до правосуддя в екологічних питаннях шляхом надання платформи для залучення громадян, урядів та приватного сектору до діалогу з екологічних питань.

Брак офіційних інформаційних матеріалів на даному ресурсі певною мірою ускладнює аналіз ефективності його роботи з забезпечення виконання даних завдань, однак, дозволяє стверджувати про необхідність покращення доступу до архіву відповідних матеріалів, їх систематизації для подальшого поширення серед громадськості та зацікавлених сторін.

За даними Національної доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [15] щодо виконання Україною цілей сталого розвитку у 2017 році, одними з ключових рекомендацій щодо реалізації Цілі 13 було визначено необхідність забезпечення:

- інформування громадськості про наслідки зміни клімату, фактори впливу на клімат, механізми і практики протидії та адаптації;
- упровадження відповідних освітніх програм на всіх рівнях формальної та неформальної освіти.

У даному контексті також варто зауважити, що “комунікація, яка застосовується у розрізі екологічного порядку денного не повинна розглядатися лише як допоміжний елемент у екологічному управлінні, але як його невід’ємна частина. Комунікаційні програми - це не просто інструменти, якими маніпулює виконавець програми”.

Наостанок, у розробці та реалізації комунікативних програм варто керуватись принципом неупередженості, адже “програми комунікації не повинні визначатися урядовими органами виключно відповідно до запланованого та спущеного зверху екологічного проекту. Вони повинні базуватися на інформаційних та комунікаційних потребах відповідних суб’єктів (складових) з використанням доречних культурних методів” [11].

Список використаних джерел

1. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044

2. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030

3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_120

4. Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a07

5. Мінаматська Конвенція про ртуть [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.mercuryconvention.org/Convention/Text/tabid/3426/language/en-US/Default.aspx>

6. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція) [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015

7. Цілі Сталого Розвитку ООН до 2030 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs>

8. Сайт Програми ООН з охорони навколишнього середовища [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.unenvironment.org/>

9. Сайт Всесвітньої метеорологічної організації [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://public.wmo.int/en>

10. Сайт Глобального екологічного фонду [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.thegef.org/>

11. Flor, Alexander. (2004). Environmental Communication: Principles, Approaches and Strategies of Communication Applied to Environmental Management.